

TRAVMATİK RETİKÜLİTİSİN TEDAVİSİ ve ÖNLENMESİNDE YENİ BİR YAKLAŞIM

A new approach in the treatment and prevention of traumatic reticulitis

Kürşat TURGUT¹, Abdullah BAŞOĞLU², Yılmaz KOÇ³, Mahmut OK⁴
Mehmet MADEN⁵, Mustafa ARICAN⁶

Summary : A total 7 healthy bulls was used for this study. 5 ferromagnetic nails, 6-8 cm in length were given per orally to each bulls via a tube at the begining of the experiment. At the second day of the experiment, the magnet surrounded by a brass cage with plastic - covered stainless steel chain was introduced per orally after 6 hours of the starvation. The magnet was allowed to stay for hour in the reticulum. The magnet was reappplied the following day for one hour in each animals. The results of the study showed that the instrument could be used as an alternative preventi ve or therapeutic measure to permanent magnats and magnetic probes.

Özet : Bu çalışmada 7 sağlıklı tosun kullanıldı. Her bir tosunu denemenin başlangıcında sonda aracılığıyla oral yolla 5 adet 6-8 cm uzunluğunda metal çivi yutturuldu. Denemenin ikinci gününde kafes kısmı pirçten yapılmış, plastik kaplanmış, paslanmaz çelik zincirli mıknaş hap 6 saat açlığı takiben oral yolla uygulandı. Mıknaş retikulumda bir saat bekletildi. Aynı işlem tüm hayvanlarda ertesi gün tekrarlandı. Çalışmanın sonucunda zincirli mıknaş hapin kalıcı haptara ve manyetik sondalara koruyucu ve terapötik alternatif olarak kullanılabileceği kanısına varıldı.

Giriş

Travmatik retikülitisin tedavisinde ve önlenmesinde manyetik sondalar ve kalıcı mıknaş haplar 1948'den bu yana giderek artan bir şekilde kullanılmaktadır. Sığırlarda oral yolla uygulanan değişik manyetik sondalar (Eisenhut : Metal Evaxuator, 21956; J.A. Muffly's Magnetic Retraver, 1955; S.R. Nusbbaum's Electromagnet, 1955) geliştirilmiştir. Ancak, bunlar rektikulumdan yabancı cisimlerin toplanması amacıyla çok kısa bir süre için uygulanırlar (3). Son 20 yıldır her hayvana uygulanan kalıcı mıknaş haplar hem terapötik hem de koruyucu amaçla başarılı bir şekilde kullanılmaktadır (2, 5). Bununla beraber, birçok ülkede olduğu gibi ülkemiz sığırlarının retikulumunda bulunan yabancı cisimlerin miktarı genellikle çok fazla olduğundan uygulanan mıknaş hap tamamiyle yabancı cisimlerle örtülebilmekte ve böylece koruyucu etkisi önemli derecede azalmaktadır. Aynı zamanda bazı yetiştiricilerin koruyucu olarak sığırların retikulumunda mıknaş hap bulunmasını istemedikleri de bir gerçektir.

Bu nedenlerden dolayı, retikulumda bulunan yabancı cisimlerin ağız yoluyla uygulanan özel mıknaş haplarla toplanıp, dışarıya alınması travmatik retikülitisin gerek tedavisi gerekse önlenmesi bakımından oldukça pratik, ekonomik ve etkili bir yol olacaktır.

Araştırmanın amacı, travmatik retikülitiste, kalıcı mıknaş hap ve manyetik sondalara, koruyucu ve terapötik alternatif olarak, retikulumda bulunan veya yüzeysel olarak tretikulumu batmış yabancı cisimleri özel olarak yapılmış zincirli mıknaş ile uzaklaştırılabilme şansını araştırmaktır.

Materyal ve Metot

Materyal olarak S.Ü. Veteriner Fakültesi Deneme Çiftliği'nde besiyeye alınan 7 adet tosun kullanılmıştır. Hayvanlara denemenin başlangıcında bir ucu küt bir ucu sivri olan 6-8 cm uzunluğunda 5 adet çivi, sonda aracılığıyla yutturuldu. Bu işlemden iki gün sonra altı saat aç bırakılmış hayvanlara kafes kısmı pirçten yapılmış özel zincirli mıknaş hap (Resim 1) farenski geçene kadar sonda aracılığıyla yutturuldu. Zincirli mıknaş hap retikulumda bir saat süreyle bekletildi ve uygulama sonucunda zinciri vasıtasıyla sonda kullanılarak dışarı alındı. Bu uygulama her hayvanda ertesi gün bir kez daha tekrarlandı. Her uygulama sonunda kaç adet çivinin mıknaş aracılığıyla dışarı alındığı kaydedildi. Deneme bitiminde, kesilep hayvanların rumen ve retikulumları incelenerek çivilerin oluşturdukları lezyonlar ve dışarıya alınamayan çivilerin buldukları bölge tesbit edildi.

Zincirli mıknaş hap uygulamaları sırasında, hayvanlarda herhangi bir komplikasyonun oluşmadığı görüldü. Birinci ve ikinci zincirli mıknaş hap uygulaması ile dışarı alınan yabancı cisimlerin sayısı ve tosunların kesimi sonucunda rumen ve retikulumunda bulunan çivilerin sayısı ve lokalizasyonu tablo 1'de verildi.

Tartışma

Bu çalışmanın sonucunda, zincirli mıknaş hap uygulamalarının travmatik retikülitiste, kalıcı mıknaş hap ve manyetik sondalara koruyucu ve terapötik alternatif olarak kolaylıkla uygulanabileceğini gösterilmiştir.

Mıknaş hap uygulamalarından önce hayvanın aç bırakılması gerekmediği halde, manyetik sonda uygulamalarından önce hayvanın 48 saat aç bırakılması önerilmiştir (1). Bu çalışmada ise zincirli mıknaş hap uygulamalarından önce 6 saatlik aç bırakma süresi yeterli olmuştur.

Hekmati ve ark. (3) ve Leunberger ve ark. (4) baş kısmı öne doğru uzatılmış sığırlarda zincirli mıknaşın ağırlığı ve bükülebilir zinciri nedeniyle, çoğu inekte retikulumu düştüğünü radyolojik muayene ve rumenotomiyle tespit etmiştir. Bu çalışmada da tosunların kesimi sırasında retikulumda serbest çivinin bulunmaması ve

1 Yrd. Doç. Dr., S.Ü. Veteriner Fakültesi, İç Hastalıklar A.B.D.

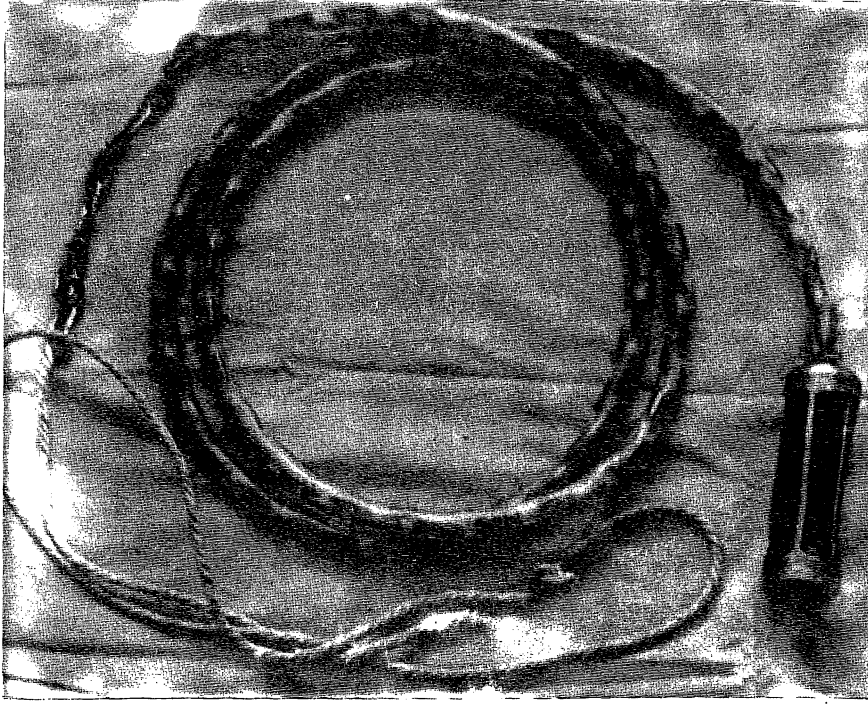
2 Yrd. Doç. Dr., S.Ü. Veteriner Fakültesi, İç Hastalıklar A.B.D.

3 Arş. Gör. Dr., S.Ü. Veteriner Fakültesi, Cerrahi A.B.D.

4 Arş. Gör., S.Ü. Veteriner Fakültesi İç Hastalıklar A.B.D.

5 Arş. Gör., S.Ü. Veteriner Fakültesi İç Hastalıklar A.B.D.

6 Arş. Gör., S.Ü. Veteriner Fakültesi Cerrahi A.B.D.

Şekil 1 : Zincirli mıknatıs hap

Tablo 1 : Birinci ve ikinci uygulama sonu retikulumdan alınan çivi ve yabancı cisimler ve kesim muayene sonuçları

Tosun No :	1. uygulama sonu alınan çivi sayısı	2. uygulama sonu alınan çivi sayısı	Kesim muayene sonucu
126/88	2	-	3 çivi rumende bulundu
150/88	1	1	3 çivi rumende bulundu
108/88	2	1	2 çivi rumende bulundu
166/88	2 + önceden alınmış iki adet 3 cm boyunda çivi	-	3 çivi rumende bulundu
147/88	3 + önceden alınmış bir adet 2.5 cm boyunda çivi	-	2 çivi rumende bulundu
151/88	3 + önceden alınmış bir adet 4 cm boyunda çivi ve bir demir parçası	-	2 çivi rumende bulundu
126/88	2	-	3 çivi rumende bulundu
143/88	1 + 3 adet demir parçası	-	1 çivi retikulumda batmış, 3 çivi rumende bulundu

diğer alınamayan çivilerin rumende bulunması uygulamalarda zincirli mıknatısın başı öne doğru uzatılmış sığırlara uygulandıında retikuluma düştüğünü göstermiştir.

Hekmati ve ark. (3) zincirli mıknatısları naso-retiküler yolla 30 dakika ile 24 saat değişik zaman süresince uygulamışlar ve sonuçta 30 dakika uygulama süresinin 24 saat uygulama süresi kadar başarılı sonuç verdiğinin ileri sürmüşlerdir.

Bu çalışmada da 1 saatlik uygulama süresinin retikulumdaki yabancı cisimleri toplamada yeterli olduğu kanısına varılmıştır.

Tosunlarda tüm uygulamalar sırasında hiçbir komplikasyon ve regürjitasyonun görülmemesi, mıknatısın 1-2 dakika içinde uygulanabilirliği bu yöntemin pratikliğini ortaya koymuştur.

Sonuç olarak, zincirli mıknatıs uygulamalarının travmatik retikülitisin erken tedavisi ve retikulumdaki tehlike doğurabilecek yabancı cisimlerin uzaklaştırılabilmesi için mıknatıs hap ve manyetik sondaya alternatif olarak uygun, pratik ve ekonomik bir yöntem olduğu sonucuna varılmıştır. Özellikle yabancı cisim yutma tehlikesi çok yüksek olan bölgelerde bulunan sığırlara yılda birkaç kez uygulanması, hayvanların sağlığı açısından çok yararlı olacağı şüphesizdir.

Kaynaklar

1. **Akın, F. ve Özkan, K.** (1984). Sığırlarda yabancı cisim hastalıklarından korunma yolları. Vet. Hek. Dern. Derg. 54, 2, 80-84.
2. **Akın, F., Samsar, e. ve Ersümer, C.** (1979). Sığırlarda madeni yabancı cisimlerden ileri gelen Retikülitis ve Retiküloperitonitis Travmatika olgularında koruyucu olarak manyetik sonda uygulamaları. Doğa Bilim Dergisi III. 4, 237-246.
3. **Hekmati, P., Bakshodeh, G.A. and Poulsen, J.S.D.** (1986). Traumatic reticulitis, the comet naso-reticular instrument for withdrawal of foreign bodies from the reticulum of cattle. XIV. World Congress of Cattle Disease. Dublin, pp. 1140-1145.
4. **Leuenberer, W., Schneider, E. and Martig, J.** (1978). Untersuchungen zur diagnose und therapie der reticulitis traumatica des rindes. Schweiz Arch. Tierheilk. 120, 281-290.
5. **Stöber, M.** (1976). Möglichkeiten einer konservativen behandlung der fremdkörpererkrankung des rindes. Veteriner Medizinische Machtrichten 120, 166-180.